

Uitgebreide toelichting van het meetinstrument

ComVoor-2 Voorlopers in communicatie

Juni 2020

Review: 1) M. Jungen 2) E. van Engelen
Invoer: M. Bokhorst

1 *Algemene gegevens*

	Het meetinstrument heeft betrekking op de volgende categorieën
Lichaamsregio	Hoofd / hals
Aandoening (ICD)	Psychische stoornissen (Psychische en persoonlijkheidsstoornissen)
Domein 'Menselijk functioneren' (ICF)	Communicatie

- *Korte beschrijving* → De ComVoor beoogt voor iedere persoon een handelingsgerichte indicatie van ondersteunende communicatie te verschaffen. De twee kernvragen zijn: welke middelen zijn geschikt om communicatie te ondersteunen en op welk niveau van betekenisverlening kunnen de gekozen middelen worden ingezet. Men kijkt naar wat de persoon goed heeft gedaan en wat fout ging. De interpretatie is domeingericht (en niet normgericht). De test bestaat uit twee niveau's. Bij het presentatieniveau moeten identieke voorwerpen of afbeeldingen op grond van waarneembare eigenschappen als materie, vorm, kleur of grootte worden gesorteerd. Bij het andere niveau (representatie) moeten niet-identieke voorwerpen worden gesorteerd, waarbij bij één reeks binnen dezelfde vormen wordt gewerkt en in de andere reeks binnen verschillende vormen wordt gewerkt. De ComVoor mag pas worden afgenomen na deelname aan een ComVoor cursus.¹
- *Doelgroep* → Mensen met autisme die niet of slechts beperkt verbaal communiceren, met een ontwikkelingsniveau van 12-60 maanden. Eventueel: mensen met andere communicatieproblemen.¹
- *Auteur:*
 - ✓ *Oorspronkelijke versie* → Verpoorten R, Noens I, Berckelaer van-Onnes I (2004)²
 - ✓ *Herziene versie* → Verpoorten R, Noens I, Berckelaer van-Onnes I (2016)³

2 *Doel van het meetinstrument*

- Inventariserend

3 *Soort / vorm van het meetinstrument*

- Combinatie van: Instrumenteel en observatielijst
- *Opbouw* → De ComVoor bestaat uit twee niveaus⁴: presentatieniveau (I) en representatieniveau (II). Er zijn vijf reeksen met in totaal 36 items (inclusief oefenitems). Binnen elke reeks lopen de items op in moeilijkheidsgraad.
Niveau I: Presentatie
 - Reeks 1- Inpuzzelen van voorwerpen (oefenitems)
 - Reeks 2- Sorteren van voorwerpen
 - Reeks 3- Sorteren van afbeeldingenNiveau II: Representatie
 - Reeks 4: Sorteren binnen een zelfde vorm
 - Reeks 5: Sorteren met verschillende vormen
- *Invulinstructie* → tijdens de afname wordt bij een volledig geslaagd item de + omcirkeld en bij een mislukt item de - . Als een item wordt overgeslagen dan wordt de N omcirkeld en daarbij de reden vermeld.⁴
Ook gedragsobservaties kunnen vermeld worden (eventueel later vanaf video-opname).
- *Meetniveau* → per subtest: wijze score: +, - of N; meetniveau nominaal
- *Meetniveau* → totaalscore: wijze score: er wordt gekeken wat goed is gemaakt en wat fout. Er is geen optelling van positieve scores. De positieve scores worden geïnterpreteerd en vertaald in een indicatiestelling.⁴ Meetniveau nominaal.

4 *Verkrijgbaarheid*

- *Opvraagbaar bij* → Hogrefe, zie:
<https://www.hogrefe.nl/shop/comvoor-2-voorlopers-in-communicatie.html>
Materiaal kan pas na volgen van de cursus worden opgevraagd
- *Geschatte kosten* →

- ComVoor-2 testkit en woordenkaart	€ 570,00 (excl. BTW)
- Handleiding	€ 85,00 (excl. BTW)
- Formulieren (25 stuks)	€ 50,00 (excl. BTW)

[prijzen van juni 2020]
- *Copyright* → ja, KU Leuven

5 *Methodologische kwaliteit*

Onderzoek: er zijn 623 kinderen en volwassenen uit Nederland en Vlaanderen met een ontwikkelingsleeftijd op het gebied van dagelijkse vaardigheden tussen 12 en 60 maanden onderzocht. Er worden drie subgroepen onderscheiden: kinderen en volwassenen met autisme en een verstandelijke beperking (N=310), kinderen en volwassenen met een verstandelijke beperking zonder autisme (N=174) en zich normaal ontwikkelende kinderen (N=139).^{1,4}

- **Interne consistentie**
 - Gehele lijst:
Cronbach's α : de interne consistentie voor de twee niveaus is 0.95 en 0.94^{1,4}
 - Subcategorie lijst:
Cronbach's α : de interne consistentie voor de vijf reeksen ligt tussen 0.83 en 0.93^{1,4}

Interne consistentie van de reeksen en de niveaus van de ComVoor volgens Cronbach's coëfficiënt α :

	Verstandelijke beperking				
	Totaal (N=623)	Met autisme (N=310)	Zonder autisme (N=174)	Totaal (N=484)	Controle (N=139)
Reeks 1 (6 items)	0.83	0.87	0.80	0.84	0.80
Reeks 1 (7 items)	0.91	0.93	0.90	0.92	0.87
Reeks 3 (1 □ items)	0.93	0.94	0.91	0.93	0.90
Reeks 4 (5 items)	0.85	0.87	0.83	0.86	0.80
Reeks 5 (8 items)	0.92	0.94	0.90	0.92	0.90
Niveau I (23 items)	0.95	0.96	0.94	0.95	0.93
Niveau II (13 items)	0.94	0.95	0.92	0.94	0.92

- **Reproduceerbaarheid**

✓ *Betrouwbaarheid (reliability)* →

Spearman's r : de test-hertest betrouwbaarheid is voor de totaalscore 0.98. De scores zijn op het hoogste niveau van de persoon minder stabiel.^{1,4}

Test-hertestbetrouwbaarheid (Spearman r) van de totaal, niveau- en reeksscore van de ComVoor⁴

	Totaal (N=48)	Met autisme (N=22)	Zonder autisme (N=26)
Totaal	0.98	0.98	0.98
Presentatie	0.97	0.97	0.99
Representatie	0.91	0.84	0.91
Reeks 1	0.95	0.95	0.95
Reeks 2	0.93	0.93	0.94
Reeks 3	0.90	0.81	0.97
Reeks 4	0.87	0.81	0.89
Reeks 5	0.91	0.88	0.86

✓ *Overeenkomst (agreement)* →

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid:

Voor de bepaling van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is het testgedrag van 171 proefpersonen door een tweede persoon gescoord (onderzoeksassistent of student orthopedagogiek).⁴

De gemiddelde Cohen's kappa is 0.95.^{1,3} Voor item A3 is de Cohen's kappa 0.80. Voor de andere items liggen de waarden boven 0.91.⁴

- **Validiteit**

✓ *Content validity* → geen gegevens bekend

✓ *Criterion validity* →

Er bestaat op dit moment geen ander valide instrument dan de ComVoor, dat betekenisverlening aan non-transiënte communicatievormen specifiek op presentatie- en representatieniveau in kaart tracht te brengen.⁴

✓ *Construct validity* →

ComVoor en CPZ:

De correlatie tussen de ComVoor en het Communicatie Profiel-Z (CPZ) is onderzocht door afname van de testen bij 20 proefpersonen met een verstandelijke beperking en autisme en 20 proefpersonen met een verstandelijke beperking zonder autisme. De correlatie (pearsons *r*) tussen de totaalscores van de ComVoor en de CPZ is .61 ($p < .01$). De correlaties tussen de niveaus van de ComVoor en de subschalen van de CPZ zijn als volgt:⁴

	Presentatie	Representatie
Receptief non-vocaal	0.65	0.72
Receptief vocaal	0.43	0.53
Expressief non-vocaal	0.60	0.71
Expressief vocaal	0.31	0.39

ComVoor en Vineland Screener-scores (VABS, Nederlandse genormeerde versie):

Van de Vineland Screener zijn alle coëfficiënten (zowel de totaalscores als de scores op de vier domeinen met betrekking tot de interbeoordelaarsovereenstemming, test-hertestovereenstemming, interne consistentie .89 of hoger. De correlatie tussen de totaalscores van de ComVoor en de Vineland Screener-scores zijn als volgt:⁴

Correlatie (Pearson *r*) van de ComVoor-totaalscore en de Vineland Screener-scores

VABS	Totaal (N=623)	Verstandelijke beperking		Controle (N=139)
		Met autisme (N=310)	Zonder autisme (N=174)	
Totaal	0.71	0.74	0.70	0.82
Communicatie	0.64	0.68	0.57	0.82
Dagelijkse vaardigheden	0.61	0.58	0.63	0.80
Socialisatie	0.45	0.54	0.52	0.68
Motoriek	0.66	0.66	0.61	0.77

Significantie ($p < .001$)

- **Responsiviteit / longitudinale validiteit** → geen gegevens bekend

6 *Hanteerbaarheid/ Feasibility*

- *Taal* → Nederlands
- *Benodigdheden* → handleiding, scoreformulier, testmateriaal¹
- *Randvoorwaarden* → afname in een prikkelvrije ruimte³
- *Benodigde tijd* → gemiddeld 45 minuten^{1,4}
- *Gebruikershandleiding* → ja, te koop via:

<https://www.hogrefe.nl/shop/comvoor-2-handleiding.html>

7 *Normgegevens*

Normering is niet van toepassing omdat het een domeingericht instrument is.¹

8 *Overige gegevens*

- COTAN-beoordeling → ja⁵
- Deelname aan een ComVoor-cursus is verplicht om de ComVoor te mogen afnemen. De cursussen worden verzorgd door de Katholieke Universiteit Leuven en worden gegeven in Leuven en in St. Michielsgestel. Kosten: € 90,-. Voor nadere informatie zie: <https://ppw.kuleuven.be/ogop/comvoor/comvoor/cursussen>
- Tevens bestaat er een ComVoor-V voor personen met een bijkomende visuele beperking.⁶ Achtergrondinformatie over de bijbehorende cursus is beschikbaar via: <https://ppw.kuleuven.be/ogop/comvoor/comvoorv/cursussen>. Kosten: € 90,- voor de hele dag, € 60,- voor het middagedeelte.

9 *Literatuurlijst*

1. Pits. Psychologische instrumenten, tests & services. [Geraadpleegd 2011 oktober 25; link niet meer beschikbaar]
2. Verpoorten RAW, Noens I, van Berckelaer-Onnes I. Voorlopers in Communicatie: ComVoor. Leiden: Afdeling Orthopedagogiek; 2004.
3. Katholieke Universiteit Leuven, in samenwerking met Universiteit Leiden en Kentalis. ComVoor-2. Beschikbaar via: <https://ppw.kuleuven.be/ogop/comvoor/comvoor> [Geraadpleegd 24 juni 2020].
4. Verpoorten R, Noens I, Berckelaer van-Onnes I. ComVoor: Voorlopers in communicatie: handleiding. Leiden: Pits; 2004.
5. COTAN documentatie. Voorlopers in Communicatie (ComVoor). Beschikbaar via: <https://www.cotandocumentatie.nl/beoordelingen/b/13544/voorlopers-in-communicatie/> [Geraadpleegd juni 2020]
6. Katholieke Universiteit Leuven, in samenwerking met Universiteit Leiden en Kentalis. ComVoor-V. Beschikbaar via: <https://ppw.kuleuven.be/ogop/comvoor/comvoorv>. [Geraadpleegd 24 juni 2020]